مجله‌ی توسعه‌ی آمـوزش در علوم پزشکی
دوره‌ی ۱، شـماره ۱، پاییـز و زمسـتان ۸۷

بررسی خصوصیات یک مدرس خوب از دیدگاه استادان و دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی زنجان

محمدمسعود وکیلی[۱]، دکتر عباسعلی نوریان[۲]، دکتر سید نورالدین موسوی‌نسب[۳]

نویسنده‌ی مسئول: زنجان، دانشکده پیراپزشکی و بهداشت، گروه بهداشت عمومی vakili47@yahoo.com

چکیده

زمینه و هدف: *اگرچه شرایط و امکانات آموزشی یکی از عوامل مؤثر بر جریان یادگیری است، ولی بدون شک نیروی انسانی و به خصوص معلم، یکی از مهم‌ترین عوامل تشکیل‌دهنده‌ی محیط‌های آموزشی است. معلم اساسی‌ترین عامل برای ایجاد شرایط مطلوب جهت تحقق هدف‌های آموزشی است. معلم می‌تواند نقص کتاب‌های درسی و کمبود امکانات آموزشی را جبران نماید یا بهترین شرایط و موضوع تدریس را با عدم‌توانایی در ایجاد ارتباط عاطفی مطلوب، به محیطی غیرفعال و غیرجذاب تبدیل کند. در فرآیند تدریس تنها علم و مهارت معلم نیست که مؤثر واقع می‌شود، بلکه کل شخصیت اوست که در ایجاد شرایط یادگیری و تغییر فراگیران تأثیر می‌گذارد. در این تحقیق هدف مطالعه خصوصیات یک مدرس خوب از دیدگاه استادان و دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی زنجان بوده است.*

روش‌بررسی: *این پژوهش یک مطالعه‌ی توصیفی است که به منظور تعیین نگرش نسبت به خصوصیات یک مدرس خوب انجام شد. جامعه‌ی مورد مطالعه به تعداد ۱٤٤ نفر از کلیه‌ی اعضای هیأت علمی دانشگاه علوم پزشکی زنجان و ۵۰ درصد از جامعه‌ی ۸۵۰ نفری دانشجویان و به روش نمونه‌گیری تصادفی انتخاب شد. ابزار گردآوری داده‌ها عبارت بود از دو پرسشنامه‌ی مجزا که توسط افراد مورد مطالعه تکمیل شد. داده‌های جمع آوری شده از طریق نرم‌افزار آماری اکسل (Excell) استخراج و با استفاده از نرم افزار SPSS مورد تجزیه و تحلیل قرارگرفت.*

یافته‌ها: *نتایج حاصل از این پژوهش نشان داد که در حیطه‌ی مقررات آموزشی، از نظر دانشجویان در دسترس بودن استاد و از نظر استادان حضور به موقع استاد در کلاس، در حیطه‌ی علمی، آموزشی از نظر هر دو گروه تسلط علمی استاد، در حیطه‌ی ارزیابی و نظارت از نظر دانشجویان پاسخگویی به سؤوالات فراگیران و از نظر استادان طرح سؤوال در هر جلسه و در حیطه‌ی اخلاقی- رفتاری از نظر هر دو گروه شیوایی بیان مهم‌ترین ویژگی‌های یک مدرس خوب بود.*

نتیجه‌گیری: *بر اساس یافته‌های پژوهش می‌توان به این نتیجه رسید که یک مدرس خوب فردی است که علاوه بر توانایی علمی و تخصصی، در سایر حیطه‌ها و ابعاد ازجمله روش تدریس، اخلاقی- رفتاری، نحوه‌ی ارزیابی و سنجش فراگیران از دانش و مهارت کافی برخوردار باشد و تمامی ابعاد از نظر فراگیران از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است.*

واژگان‌کلیدی: مدرس، نگرش، خصوصیات، استاد، دانشجو

۱- دانشجوی دکترای بهداشت، مربی دانشگاه علوم پزشکی زنجان

۲- دکترای تخصصی انگل‌شناسی، دانشیار دانشگاه علوم پزشکی زنجان

۳- دکترای آمار حیاتی، دانشیار دانشگاه علوم پزشکی زنجان

[Downloaded from edujournal.zums.ac.ir on 2026-11-28]

[DOR: 20.1001.1.22519521.1387.1.1.6.7]

مقدمه

اگرچه شرایط و امکانات آموزشی یکی از عوامل مؤثر بر جریان یادگیری است، ولی بدون شک نیروی انسانی و به ویژه معلم، یکی از مهم‌ترین عوامل تشکیل‌دهنده‌ی محیط‌های آموزشی است. تأثیر شرایط و امکانات مناسب بر هیچ فردی پوشیده نیست، اما امکانات و تجهیزات بدون وجود معلم کارآیی لازم را نخواهند داشت. معلم با شناخت امکانات به تجهیز مناسب محیط آموزشی می‌پردازد و معلم است که محیط و امکانات آموزشی را سازماندهی می‌کند، شرایط آموزشی مناسب را به وجود می‌آورد و با شناخت استعدادها، علایق و توانایی شاگردان آنان را در مسیر صحیح یادگیری هدایت می‌کند. کنجکاوی و ارضای آن از بدیهی‌ترین احتیاجات فراگیران است، اما اگر معلم با نظریه‌ها و اصول یادگیری آشنایی نداشته باشد و تدریس را تنها انتقال واقعیت‌های علمی بداند و تجارب یادگیری را منحصر به نشستن در کلاس، گوش دادن و حفظ کردن مطالب شنیده شده یا نوشته شده در کتاب تصور کند، مسلم است که در تقویت کنجکاوی و پرورش استعداد و تفکر علمی فراگیران، موفقیت چندانی به دست نخواهد آورد (۱).

در میان مجموعه فعالیت‌هایی که برای تعلیم و تربیت انجام می‌شود، بیشترین سهم به تدریس معلم در کلاس اختصاص می‌یابد. آموزش عبارت است از فعالیت‌هایی که به منظور ایجاد یادگیری در یادگیرنده، از جانب معلم طرح‌ریزی می‌شود و بین معلم و یک یا چند یادگیرنده به صورت کنش متقابل جریان می‌یابد (۲). از آنجا که معلم با روح و روان و احساسات فراگیران سروکار دارد، چنانچه به درستی عمل نکند، زیان‌های جبران‌ناپذیری برجای خواهد گذاشت (۳).

اولین گام برای موفقیت در امر تدریس ایمان به رسالت معلم و عشق ورزیدن به فراگیران است و اگر ما قادر به برقراری ارتباطی سالم نباشیم، موفق به تأثیر گذاری بر فراگیران و ایجاد تغییر و تحول نخواهیم بود (٤). معلم اساسی‌ترین عامل برای ایجاد شرایط مطلوب جهت تحقق هدف‌های آموزشی است. معلم است که می‌تواند حتی نقص کتاب‌های درسی و کمبود امکانات آموزشی را جبران نماید و یا بهترین شرایط و موضوع تدریس را با عدم توانایی در ایجاد ارتباط عاطفی مطلوب، به محیطی غیرفعال و غیرجذاب تبدیل کند. در فرآیند تدریس تنها تجارب و دیدگاه‌های علمی معلم نیست که مؤثر واقع می‌شود، بلکه کل شخصیت اوست که در ایجاد شرایط یادگیری و تغییر و تحول فراگیران تأثیر می‌گذارد (۵). به همین دلیل در این تحقیق سعی شده است خصوصیات و مشخصات یک مدرس خوب هم از دیدگاه استادان و هم از دیدگاه دانشجویان که دو حلقه‌ی اصلی فرآیند آموزش و یادگیری محسوب می‌شود، مورد مطالعه قرار گیرد.

روش بررسی

این پژوهش یک مطالعه‌ی توصیفی بود که جهت تعیین نگرش اعضای هیأت علمی و دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی زنجان در زمینه‌ی ویژگی‌ها و خصیوصیات یک مدرس خوب در طی نیم‌سال تحصیلی دوم ۸۲ تا ۸۳ به مرحله‌ی اجرا درآمد.

جامعه‌ی مورد مطالعه در این پژوهش عبارت بود از اعضای هیأت علمی و دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی زنجان. تعداد اعضای هیأت علمی دانشگاه علوم پزشکی زنجان در زمان انجام تحقیق ١٤٤ نفر بودند که در دانشکده‌های پزشکی، پیراپزشکی و بهداشت، پرستاری و مامایی و پرستاری ابهر فعالیت داشتند. تعداد دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی زنجان نیز ۸۵۰ نفر بود که در دانشکده‌های پزشکی (۲۵۰ نفر)، پیراپزشکی و بهداشت (۲۹۸ نفر)، پرستاری و مامایی (۲۳۲ نفر) و پرستاری ابهر (۷۰ نفر) و در رشته‌های تحصیلی پزشکی، پرستاری، مامایی، بهداشت محیط، بهداشت خانواده، بهداشت حرفه‌ای، مبارزه با بیماری‌ها، رادیولوژی، علوم آزمایشگاهی، اتاق عمل و هوشبری مشغول به تحصیل

[Downloaded from edujournal.zums.ac.ir on 2026-11-28]

[DOR: 20.1001.1.22519521.1387.1.1.6.7]

بودنـد. مقطـع تحصـیلی دانشـجویان نیـز شـامل کـاردانی، کارشناسی و کارشناسی‌ارشد (دکترای حرفـه‌ای) بـود. در ایـن تحقیق کلیه‌ی اعضـای هیـأت علمـی در مطالعـه شـرکت داده شـــدند (Total Sampling). همچنـــین ۵۰ درصـــد از دانشجویان که معادل ٤٥٠ نفر بودنـد و حـداکثر نمونـه قابـل انتخاب را در برمـی‌گرفتنـد، در مطالعـه وارد شـدند. در ایـن مطالعـه جهـت انتخـاب نمونـه‌هـای دانشـجویی از روش نمونه‌گیری تصادفی استفاده شد و بر اساس فهرست حضور و غیاب کلاسی و به روش نمونه‌گیری تصادفی منظم و با لحاظ نمـودن نسـبت جنسـی و نسـبت رشـته و مقطـع تحصـیلی دانشجویان، انجام شد.

ابزار گرد آوری داده‌ها در این پژوهش پرسشنامه بود که بـرای اعضای هیأت علمی و دانشجویان به طـور جداگانـه طراحـی شد. پرسشنامه‌ی اعضای هیأت علمی و دانشجویان شـامل دو بخـش اصـلی بـود کـه بخـش نخسـت اطلاعـات فـردی و مشخصات تحصیلی استادان و یا دانشجویان را در برمی‌گرفت و بخـش دوم نیـز شـامل نگـرش اسـتادان یـا دانشـجویان در خصوص ویژگی‌هـا و مشخصـات یـک مـدرس خـوب بـود. سؤوالات نگرشـی در چهـار حیطـه شـامل حیطـه‌ی مقـررات آموزشی، حیطه‌ی علمی، آموزشی، حیطه‌ی نظارت و ارزیـابی و حیطه‌ی اخلاقی و رفتاری گروه‌بندی شدند. در این تحقیـق جهت طراحی پرسشنامه، از پرسشنامه‌هـای مـورد اسـتفاده در چندین تحقیق مشابه که در دانشگاه‌هـای مختلـف کشـور بـه اجرا در آمده بودند، بهره گرفته شد. همچنین تمـامی جـداول ارزیـابی اسـتادان کـه در مراحـل مختلـف آمـوزش و توسـط گروه‌های مختلف ازجمله دانشجویان به کار مـی‌رفتنـد، مـورد توجه قرار گرفتند. علاوه بر ایـن جهـت تعیـین روایـی ابـزار گردآوری داده‌ها با محققینـی کـه در سـطح کشـور تحقیقـات مشابه این مطالعه را انجام داده بودند، ارتبـاط حاصـل شـده و نظرات و پیشنهادات دریافتی در طراحی پرسشنامه لحاظ شـد. جهت تعیین پایایی پرسشنامه نیز ار روش آزمـون- بـازآزمون test – retest استفاده شد و پرسشنامه بر روی یک گروه ۱۲ نفره از دانشجویان که مشابه جامعـه‌ی اصـلی بودنـد، طـی دو مرحلـه و بـه فاصـله‌ی ده روز مـورد مطالعـه قـرار گرفـت و اصلاحات لازم جهـت تـدوین نهـایی پرسشـنامه انجـام شـد (آلفا کرونباخ ۰/۸).

روش تکمیل پرسشنامه‌هـا کتبـی بـوده و توسـط افـراد مـورد مطالعـه بـه سـؤوالات پاسـخ داده مـی‌شـد. پـس از تکثیـر پرسشنامه‌ها، فرم مخصوص اعضای هیأت علمی به محل کـار آن‌ها یعنی دانشکده‌ها و بیمارستان‌ها ارسال و پـس از تکمیـل جمع‌آوری شد. در مورد دانشجویان نیز با هماهنگی بـا واحـد آموزش هر یک از دانشکده‌هـا و بـر اسـاس فهرسـت اسـامی مربوطه پرسشنامه‌ها در کلاس‌های درس در اختیار دانشجویان قرار گرفت و با در اختیار گذاشتن زمان مناسب توسـط آن‌هـا تکمیـل و بلافاصـله جمـع‌آوری شـد. پـس از جمـع‌آوری پرسشنامه‌ها با استفاده از برنامه‌ی نرم‌افزاری اکسل (EXCEL) داده‌ها استخراج، تخلیص و طبقه‌بندی شد و سپس بـه کمـک برنامه‌ی آماری SPSS مورد توصیف و تحلیل قرار گرفت.

یافته‌ها

نتایج این پـژوهش براسـاس داده‌هـای اسـتخراج شـده از پرسش‌نامه‌هایی ارایه شده است که توسط ٤٢٥ نفر دانشـجو و ۱۳۳ نفر عضو هیأت علمـی دانشـگاه علـوم پزشـکی زنجـان تکمیل شد. دانشجویان مورد مطالعه در سـه مقطـع تحصـیلی کاردانی، کارشناسی و کارشناسی‌ارشد (دکترای حرفه‌ای) و در چهار دانشکده‌ی پزشکی، پیراپزشکی و بهداشت، پرسـتاری و مامایی و پرستاری ابهر مشـغول بـه تحصـیل بودنـد و تمـامی دانشجویان انتخاب شـده در نمونـه‌گیـری نسـبت بـه تکمیـل پرسشنامه‌های دریافتی اقدام نموده و سپس جمع‌آوری شـدند. استادان مورد مطالعه نیز عبارت بودند از اعضای هیأت علمـی که در دانشکده‌های مذکور مشغول به خـدمت بـوده و تعـداد آن‌ها در زمان انجام پژوهش ١٤٤ نفر بود که به جز سه نفـر از

[Downloaded from edujournal.zums.ac.ir on 2026-11-28]

[DOR: 20.1001.1.22519521.1387.1.1.6.7]

استادانی که خود جز مجریان تحقیق بودند و نیز چند نفر که در مرخصی یا مسافرت خارج از کشور بودند، تمامی استادان مورد مطالعه قرارگرفته و پرسشنامه‌های تکمیل شده توسط کلیه‌ی آن‌ها جمع‌آوری شد.

یافته‌های تحقیق نشان داد ۲٦/۸ درصد دانشجویان مورد مطالعه مرد و ۷۳/۲ درصد آن‌ها زن بودند. همچنین حداقل و حداکثر سن در دانشجویان پسر به ترتیب ۱۸ و ۳٤ سال با میانه و انحراف معیار۲۲ و ۳ سال و در دانشجویان دختر ۱۸ و ۳۸ سال با میانه و انحراف معیار ۲۱ و ۲ سال بود.

بیشترین درصد دانشجویان مورد مطالعه به دانشکده‌ی پیراپزشکی و بهداشت (۳۵ درصد) و کمترین درصد به دانشکده‌ی پرستاری ابهر (۸/۳ درصد) تعلق داشت و بیشترین درصد دانشجویان نیز در مقطع کاردانی (٤۳/۱) و کمترین درصد در مقطع کارشناسی (۲۷/۵) مشغول به تحصیل بودند. در جامعه‌ی مورد مطالعه، بیشترین درصد را دانشجویان رشته‌ی پزشکی(۲۹/٤ درصد) و کمترین درصد را دانشجویان رشته‌ی مبارزه با بیماری‌ها (٤/۳ درصد) به خود اختصاص دادند.

یافته‌های پژوهش نشان داد در جامعه‌ی استادان دانشگاه علوم پزشکی زنجان، بیشترین درصد را استادان مرد تشکیل می‌دهد (۷۱/٤ درصد) و حداقل و حداکثر سن در استادان مرد، ۲٦ و ۵۸ سال بود در حالی‌که در استادان زن حداقل سن نسبت به مرد بیشتر و حداکثر سن در مقایسه با استادان مرد کمتر بود (۲۹ و ٤٦ سال).

حداقل سابقه‌ی کار استادان دانشگاه علوم پزشکی در هر دو جنس یکسان بود (یک سال) ولی حداکثر سابقه در استادان مرد (۳۵ سال) بیشتر از استادان زن (۲۰ سال) بود. بیشترین نسبت استادان دانشگاه علوم پزشکی زنجان مربوط به استادان بالینی دانشکده‌ی پزشکی (٤۹/٦ درصد) و کمترین نسبت نیز مربوط به دانشکده‌ی پرستاری ابهر بوده و بیشترین نسبت استادان در مقطع استادیاری با مدرک تخصص پزشکی قرارداشتند (٥٦/٤ درصد) و کمترین نسبت مربوط به استادانی بود که دارای مدرک تحصیلی دکترای تخصصی (۱۰/۵ درصد) بودند و بقیه نیز رتبه‌ی مربی داشتند.

جدول (۱) نشان می‌دهد که در حیطه‌ی مقررات آموزشی مهم‌ترین ویژگی یک مدرس خوب از دیدگاه دانشجویان مورد مطالعه "در دسترس بودن استاد" می‌باشد که حدود ۸۷ درصد آن‌ها، این ویژگی را به میزان زیاد یا خیلی‌زیاد در فرآیند تدریس مؤثر تلقی نموده‌اند. در همین حیطه عاملی که از دیدگاه دانشجویان از کم‌ترین تأثیر بر فرآیند تدریس برخوردار بوده است، انجام حضور و غیاب کلاسی توسط معلم بوده است که فقط ۳۸ درصد آن‌ها، این ویژگی را دارای تأثیر زیاد یا خیلی‌زیاد تلقی نموده و ۳۳ درصد نیز آن را دارای تأثیر خیلی‌کم یا کم دانسته‌اند.

جدول یک نشان می‌دهد در حیطه‌ی مقررات آموزشی مهم‌ترین ویژگی یک استاد خوب از دیدگاه استادان مورد مطالعه عبارت است از حضور به موقع استاد در کلاس درس که ۸۵/۷ درصد این ویژگی را به میزان زیاد یا خیلی‌زیاد در فرآیند تدریس مؤثر تلقی کردند. در همین حیطه رعایت زمان کلاس با ۷٦/۷ درصد در مرحله‌ی بعدی قرار داشت درحالی‌که انجام حضور و غیاب کلاسی توسط استاد با ۳۳/٤ درصد در مرحله‌ی آخر قرار داشت. همچنین به نظر ۲۹/٤ درصد از افراد مورد مطالعه، حضور استاد در جلسه‌ی امتحانی دارای تأثیر کم یا بسیارکم در فرآیند تدریس می‌باشد.

جدول ۲ نشان می‌دهد که در رابطه با حیطه‌ی علمی، آموزشی مهم‌ترین ویژگی‌های یک استاد خوب که از دیدگاه دانشجویان از تأثیر زیاد یا خیلی‌زیاد بر فرآیند تدریس برخوردار است، به ترتیب عبارت است از: تسلط علمی استاد با ۹٦/۷ درصد، روش تدریس استاد با ۹۵/۱ درصد، سازماندهی مطالب درسی با ۹٤/۷ درصد و مجرب بودن استاد با ۹۳/۱ درصد. در همین حیطه عاملی که دارای کم‌ترین تأثیر می‌باشد، معرفی منابع لاتین توسط استاد بوده است که فقط

[Downloaded from edujournal.zums.ac.ir on 2026-11-28]

[DOR: 20.1001.1.22519521.1387.1.1.6.7]

٤٢ درصد افراد مورد مطالعه این عامل را دارای تأثیر زیاد یا خیلی‌زیاد تلقی نموده و ٢٤/٢ درصد نیز آن را دارای تأثیر کم یا خیلی‌کم دانسته‌اند.

جدول ٢ نشان می‌دهد که در حیطه‌ی علمی، آموزشی برجسته‌ترین ویژگی یک استاد خوب از دیدگاه افراد مورد مطالعه عبارت است از تسلط علمی استاد که ٩٧/٧ درصد آن را دارای تأثیر زیاد یا خیلی‌زیاد در فرآیند تدریس تلقی نمودند. در مراحل بعدی این حیطه، ویژگی‌های برجسته یک استاد خوب عبارت بودند از: سازماندهی مطالب درسی (٩٦/٢ درصد)، مجرب بودن استاد (٩٣/٢ درصد) و روش تدریس استاد (٩٢/٤ درصد). در همین حیطه عاملی که از نظر استادان مورد مطالعه از اهمیت کمتری برخوردار بود، عبارت بود از معرفی منابع جدید فارسی که فقط ٥٤/٥ درصد آن را دارای تأثیر زیاد یا خیلی‌زیاد در فرآیند تدریس دانسته و در عین حال ٢٢ درصد این عامل را در فرآیند تدریس دارای تأثیر کم یا بسیارکم تلقی نمودند، همچنین فعالیت‌های پژوهشی استاد با ٤٧/٧ درصد از دیدگاه افراد مورد مطالعه به عنوان کم‌اهمیت‌ترین عامل انتخاب شد.

جدول شماره ١: توزیع فراوانی مطلق و نسبی نگرش دانشجویان و اساتید دانشگاه علوم پزشکی زنجان نسبت به خصوصیات یک مدرس خوب در حیطه مقررات آموزشی (زنجان - نیمسال تحصیلی دوم ٨٣ - ٨٢)

وضعیت نگرش / گروه هدف / سوالات نگرشی	بسیار کم و کم		متوسط		زیاد وبسیار زیاد		بدون جواب		میانگین		انحراف معیار	
	دانشجو	استاد	دانشجو	استاد	دانشجو	استاد	دانشجو	استاد	دانشجو	استاد	دانشجو	استاد
حضور به موقع استاد در کلاس	٢٠ (٪٥/١)	٢ (٪١/٥)	٥٦ (٪١٣/٢)	١٧ (٪١٢/٨)	٣٤٩ (٪٨٢/١)	١١٤ (٨٥/٧ ٪)	٠	٠	٤/٢	٤/٢	٠/٩	٠/٧
رعایت زمان کلاس	٢٧ (٪٨/٧)	٣ (٪٢/٧)	٦٩ (٪١٦/٢)	٢٨ (٪٢١/٠)	٣١٨ (٪٧٥/١)	١٠٢ (٧٦/٧ ٪)	١	٠	٤/٠	٤/٠	١/٠	٠/٧
حضور و غیاب کلاسی	١٣٨ (٪٣٣)	٢٥ (٪١٨/٩)	١٢٢ (٪٢٩/١)	٦٣ (٪٤٧/٧)	١٥٩ (٪٣٧/٩)	٤٤ (٣٣/٤ ٪)	٦	١	٣/٠	٣/٢	١/٢	١/٠
توجه به حضور به موقع دانشجو در کلاس	٨٧ (٪٢١)	١٢ (٪٩/١)	١٣٣ (٪٣٢/٠)	٣٩ (٪٢٩/٥)	١٩٥ (٪٤/٧)	٨١ (٦١/٤ ٪)	١٠	١	٣/٣	٣/٧	١/٢	٠/٩
حضور استاد در جلسه امتحانی	٤٣ (٪١٠/٤)	٣٨ (٪٢٩/٤)	٧٧ (٪١٨/٦)	٥٠ (٪٣٨/٧)	٢٩٤ (٪٧١)	٤١ (٣١/٨ ٪)	١١	٤	٤/٠	٣/١	١/١	١/١
در دسترس بودن استاد	٩ (٪٢/٢)	٦ (٪٤/٦)	٤٦ (٪١١/٠)	٢٩ (٪٢٢/٠)	٣٦٢ (٪٨٦/٨)	٩٧ (٧٣/٤ ٪)	٧	١	٤/٤	٤/٠	٠/٨	٠/٩

[Downloaded from edujournal.zums.ac.ir on 2026-11-28]

[DOR: 20.1001.1.22519521.1387.1.1.6.7]

جدول شماره۲: توزیع فراوانی مطلق و نسبی نگرش دانشجویان و اساتید دانشگاه علوم پزشکی زنجان نسبت به خصوصیات یک مدرس خوب در حیطه علمی – آموزشی (زنجان ـ نیمسال تحصیلی دوم ۸۳ – ۸۲)

وضعیت نگرش / گروه هدف / سوالات نگرشی	بسیار کم و کم		متوسط		زیاد وبسیار زیاد		بدون جواب		میانگین		انحراف معیار	
	دانشجو	استاد	دانشجو	استاد	دانشجو	استاد	دانشجو	استاد	دانشجو	استاد	دانشجو	استاد
تسلط علمی استاد	۵ (٪۱/۲)	۱ (٪۰/۸)	۹ (٪۲/۱)	۲ (٪۱/۵)	٤۰۵ (٪۹٦/۷)	۱۲۸ (٪۹۷/۷)	٦	۲	٤/۸	٤/۸	۰/۵	۰/۵
تجربه استاد	۱۰ (٪۲/٤)	۰ (٪۰)	۱۹ (٪٦/۵)	۹ (٪٦/۸)	۳۹۰ (٪۹۳/۱)	۱۲۲ (٪۹۳/۲)	٦	۲	٤/٦	٤/٦	۰/۷	۰/٦
ارائه طرح درس	—	۱۸ (٪۱۳/۷)	—	۳۹ (٪۲۹/۸)	—	۷٤ (٪۵٦/۵)	—	۲	—	۳/٦	—	۱/۰
روش تدریس استاد	٦ (٪۱/۵)	۰ (٪۰)	۱٤ (٪۳/٤)	۱۰ (٪۷/٦)	۳۹٤ (٪۹۵/۱)	۱۲۲ (٪۹۲/٤)	۱۱	۱	٤/۷	٤/۵	۰/٦	۰/٦
استفاده از روشهای متنوع آموزشی	۱۵ (٪۳/۵)	۱ (٪۰/۸)	۵۷ (٪۱۳/٦)	۲۰ (٪۱۵/۰)	۳٤۹ (٪۸۲۹)	۱۱۲ (٪۸٤/۲)	٤	۰	٤/۳	٤/۳	۰/۹	۰/۷
تلاش جهت رفع اشکالات درسی دانشجو	٦ (٪۱/٤)	٦ (٪٤/۵)	۲۲ (٪۵/۳)	۱۳ (٪۹/۹)	۳۸۸ (٪۹۳/۳)	۱۱۳ (٪۸۵/٦)	۹	۱	٤/۵	٤/۲	۰/۷	۰/۹
سازماندهی مطالب درسی	۷ (٪۱/۷)	۱ (٪۰/۸)	۱۵ (٪۳/٦)	٤ (٪۳/۰)	۳۹٤ (٪۹٤/۷)	۱۲۸ (٪۹٦/۲)	۹	۰	٤/٦	٤/٦	۰/۷	۰/٦
اهمیت دادن استاد به تفهیم مطالب درسی	۱۳ (٪۳/۱)	۱ (٪۰/۸)	۲۸ (٪٦/۸)	۸ (٪٦/۱)	۳۷۲ (٪۹۰/۱)	۱۲۳ (٪۹۳/۱)	۱۲	۱	٤/۵	٤/۵	۰/۸	۰/٦
معرفی منابع جدید فارسی	۲۱ (٪۵/۰)	۲۹ (٪۲۲)	۸٦ (٪۲۰/٦)	۳۱ (٪۲۳/۵)	۳۱۱ (٪۷٤/٤)	۷۲ (٪۵٤/۵)	۷	۱	٤/۰	۳/٤	۰/۹	۱/۲
معرفی منابع لاتین	۱۰۱ (٪۲٤/۲)	۱۱ (٪۰/۸)	۱٤۱ (٪۳۳/۸)	۳۳ (٪۲۵/٦)	۱۷۵ (٪:/.٤۲)	۸۵ (٪٦۵/۹)	۸	٤	۳/۲	۳/۸	۱/۱	۰/۹
مشارکت دادن دانشجو	۱۸ (٪٤/٤)	۰ (٪۰)	۷۷ (٪۱۸/٦)	۲۰ (٪۱۵/۱)	۳۱۹ (٪۷۷)	۱۱۲ (٪۸٦/۹)	۱۱	۱	٤/۰	٤/۲	۰/۹	۰/۷
فعالیتهای پژوهشی دانشجو	٤۵ (٪۱۰/۸)	۲٤ (٪۱۸/۵)	۱۱۱ (٪۲٦/٦)	٤٤ (٪۳۳/۸)	۱٦۱ (٪٦۲/٦)	٦۲ (٪٤۷/۷)	۸	۳	۳/۷	٤/۲	۱/۰	۱/۱
بکارگیری وسایل سمعی وبصری	۳۱ (٪۷/۵)	۲ (٪۱/۵)	۷۸ (٪۱۸/۷)	۲۰ (٪۱۵/۳)	۳۰۸ (٪۷۳/۸)	۱۰۹ (٪۸۳/۲)	۸	۲	٤/۰	۳/۵	۱/۰	۰/۷
بیان اهداف آموزشی در شروع هر جلسه	۲۷ (٪٦/٤)	٦ (٪٤/۵)	۱۰۰ (٪۲۳/۷)	۳۰ (٪۲۲/٦)	۲۹٤ (٪٦۹/۹)	۹/۷ (٪۷۲/۹)	٤	۰	٤/۰	٤/۰	۱/۰	۰/۹

[Downloaded from edujournal.zums.ac.ir on 2026-11-28]

[DOR: 20.1001.1.22519521.1387.1.1.6.7]

جدول شماره۳: توزیع فراوانی مطلق و نسبی نگرش دانشجویان و اساتید دانشگاه علوم پزشکی زنجان نسبت به خصوصیات یک مدرس خوب در حیطه نظارت و ارزیابی (زنجان ـ نیمسال تحصیلی دوم ۸۳ – ۸۲)

وضعیت نگرش گروه هدف / سوالات نگرشی	بسیار کم و کم		متوسط		زیاد وبسیار زیاد		بدون جواب		میانگین		انحراف معیار	
	دانشجو	اساتاد	دانشجو	استاد	دانشجو	استاد	دانشجو	استاد	دانشجو	اساتاد	دانشجو	استاد
طرح سؤال در هر جلسه	۲۳ (٪۵/۵)	۵ /۸ (٪۳	۸۷ (٪۲۱/۰)	۲۷ ۲۰/٤ (٪	۳۰٤ (٪۷۳/٤)	۱۰۰ ۷۵/۸ (٪	۱۱	۱	٤/۰	٤/۰	۰/۹	۰/۸
نظارت بر فعالیتهای عملی دانشجو	۲۲ (٪۵/۳)	۲ /٦ (٪۱	۷۳ (٪۱۷/۷)	۲۵ ۱۹/٤ (٪	۳۱۷ (٪۷۷)	۱۰۲ (٪۷۹)	۱۳	٤	٤/۱	٤/۰	۰/۹	۰/۷
برگزاری امتحان بین ترم	۲۳ (٪۵/۵)	۷ /۳ (٪۵	۹۸ (٪۲۳/۵)	۵۰ ۳۸/۲ (٪	۲۹۵ (٪۷۱)	۷٤ ۵٦/۵ (٪	۹	۲	۳/۹	۳/٦	۰/۹	۰/۸
انجام ارزشیابی استاد توسط دانشجو	٤۰ (٪۹/٦)	۲۵ ۱۹ (٪	۹۲ (٪۲۲/۲)	۳۸ ۲۹/۰ (٪	۲۸۳ (٪٦۸/۲)	٦۸ ٪۵/۲ (	۱۰	۲	۳/۸	۳/٤	۱/۰	۱/۱
انجام ا رزشیابی درونی	—	۱٤ /۲ ۱۱ (٪	—	۳۳ ۲٦/٤ (٪	—	۷۸ ٦۲/٤ (٪	—	۱	—	۳/٦	—	۰/۹

جدول ۳ نشان می‌دهد که در رابطه با حیطه‌ی ارزیابی و نظارت از دیدگاه دانشجویان مورد مطالعه، مهم‌ترین عامل تأثیرگذار بر فرآیند تدریس" پاسخگویی به سؤوالات فراگیران" بوده است که ۸۹/۲ درصد آن را دارای تأثیر زیاد یا خیلی‌زیاد تلقی نموده‌اند، در حالی که از دیدگاه استادان برجسته‌ترین ویژگی یک استاد خوب طرح سؤوال در هر جلسه می‌باشد و ۷۵/۸ درصد آن را داری تأثیر زیاد یا بسیار زیاد دانستند. از طرف دیگر فقط نیمی از افراد مورد مطالعه با این نظر موافق بودند که انجام ارزشیابی استاد توسط دانشجو می‌تواند از تأثیر زیاد یا خیلی‌زیاد بر فرآیند تدریس برخوردار باشد (۵۲ درصد) و ۱۹ درصد نیز آن را دارای تأثیر کم یا بسیارکم می‌دانستند. جدول ٤ نشان می‌دهد که در رابطه با حیطه‌ی خصوصیات اخلاقی و رفتاری، برجسته‌ترین ویژگی از دیدگاه دانشجویان به ترتیب عبارت هستند از: شیوایی بیان استاد (۹٦/۱ درصد)، علاقه‌ی استاد به تدریس (۹۳/۵ درصد)، توانایی برقراری ارتباط مناسب با دانشجویان (۹۳/۲ درصد) و احترام گذاشتن به دانشجو و توانایی اداره‌ی کلاس (۹۰/٦ درصد) و آراسته بودن ظاهر استاد (۷٤ درصد) از اهمیت نسبی کمتری برخوردار بوده است.

همین جدول نشان می‌دهد که از دیدگاه استادان در حیطه‌ی خصوصیات اخلاقی و رفتاری، برجسته‌ترین ویژگی به ترتیب عبارت هستند از: شیوایی بیان استاد (۹٦/۲ درصد)، علاقه‌ی استاد به تدریس (۹٤ درصد)، علاقمندی استاد به رشته‌ی علمی خویش (۹۳/۱ درصد) و توانایی برقراری ارتباط مناسب با دانشجو (۹۱/۵ درصد). در همین حیطه شوخ‌طبعی استاد با ٦۲/۲ درصد از اهمیت کمتری برخوردار بود.

[Downloaded from edujournal.zums.ac.ir on 2026-11-28]

[DOR: 20.1001.1.22519521.1387.1.1.6.7]

جدول شماره٤: توزیع فراوانی مطلق و نسبی نگرش دانشجویان و اساتید دانشگاه علوم پزشکی زنجان نسبت به خصوصیات یک مدرس خوب در حیطه اخلاقی و رفتاری (زنجان ـ نیمسال تحصیلی دوم ۸۳ – ۸۲)

وضعیت نگرش	بسیار کم و کم		متوسط		زیاد وبسیار زیاد		بدون جواب		میانگین		انحراف معیار	
گروه هدف												
سوالات نگرشی	دانشجو	استاد	دانشجو	استاد	دانشجو	استاد	دانشجو	استاد	دانشجو	استاد	دانشجو	استاد
شیوایی بیان استاد	۷ (٪۱/۷)	۰ (٪۰)	۹ (٪۲/۲)	۵ (٪۳/۸)	۳۹۷ (٪۹۶/۱)	۱۲۷ (٪۹۶/۲)	۱۲	٤	٤/٦	٤/۳	۰/٦	۰/۷
علاقه استاد به تدریس	٦ (٪۱/٤)	۲ (٪۱/۵)	۲۱ (٪۵/۱)	٦ (٪٤/۵)	۳۸٦ (٪۹۳/۵)	۱۲٤ (٪۹٤/۰)	۱۲	٤	٤/۵	٤/٤	۰/۷	۰/۷
علاقه استاد به رشته علمی خویش	۹ (٪۲/۱)	۱ (٪۰/۸)	۳۷ (٪۸/۹)	۸ (٪٦/۱)	۳٦۷ (٪۸۸/۹)	۱۲۲ (٪۹۳/۱)	۱۲	۱	٤/٤	٤/٦	۰/۷	۰/٦
شوخ طبعی استاد	۱۸ (٪٤/٤)	۹ (٪٦/۸)	۷۳ (٪۱۷/٦)	٤۱ (٪۳۱/۰)	۳۲۳ (٪۷۸)	۸۲ (٪٦۲/۲)	۱۱	۱	٤/۲	٤/٦	۰/۹	۰/۷
رفتار صمیمانه استاد	۱۱ (٪۲/٦)	٦ (٪٤/٦)	٤٤ (٪۱۰/٦)	۲٦ (٪۲۰/۰)	۳۵۹ (٪۸٦/۸)	۹۸ (٪۷۵/٤)	۱۱	۲	٤/٤	٤/٤	۰/۸	۰/۷
احترام گذاشتن به دانشجو	۱٤ (٪۳/٦)	۱ (٪۰/۸)	۲۵ (٪٦/۰)	۲۷ (٪۲۰/٤)	۳۷٤ (٪۹۰/٦)	۱۰٤ (٪۷۸/۸)	۱۲	۲	٤/۷	٤/۵	۰/۸	۰/٦
ظاهر آراسته استاد	۲٦ (٪٦/٤)	۲ (٪۱/۵)	۸۱ (٪۱۹/٦)	۳۱ (٪۲۳/۵)	۳۰۵ (٪۷٤)	۹۹ (٪۷۵)	۱۳	۱	٤/۰	۳/۷	۰/۹	۰/۹
انتقاد پذیری استاد	۱۳ (٪۳/۱)	۲ (٪۱/۵)	۵۲ (٪۱۲/۷)	۳۳ (٪۲۵/۲)	۳٤۵ (٪۸٤/۲)	۹٦ (٪۷۳/۳)	۱۵	۳	٤/۲	٤/۰	۰/۸	۰/۸
رعایت عدالت	۵ (٪۱/۲)	۳ (٪۲/۳)	٤۸ (٪۱۱/٦)	۳۵ (٪۲۷/۳)	۳٦۲ (٪۸۷/۲)	۹۰ (٪۷۰/٤)	۱۰	۱	٤/٤	٤/۱	۰/۸	۰/۷
توانایی اداره کلاس	٦ (٪۱/٤)	۱ (٪۰/۸)	۳۳ (٪۸/۰)	۱۲ (٪۹/۱)	۳۷٦ (٪۹۰/٦)	۱۱۸ (٪۹۰/۱)	۱۰	۱	٤/۷	۳/۹	۰/۷	۰/۷
توانائی برقراری ارتباط مناسب با دانشجویان	۷ (٪۱/۷)	۲ (٪۱/۵)	۲۱ (٪۵/۱)	۹ (٪۷/۰)	۳۸۵ (٪۹۳/۲)	۱۱۸ (٪۹۱/۵)	۱۲	۲	٤/۵	٤/۰	۰/۷	۰/۷
اشتیاق به پاسخگویی سوالات دانشجویان	۱۱ (٪۲/٦)	۲ (٪۱/۵)	۳٤ (٪۸/۲)	۱۳ (٪۱۰/۱)	۳۷۱ (٪۸۹/۲)	۱۱٤ (٪٦۸/٤)	۹	۵	٤/۳	٤/۰	۰/۸	۰/۸

بحث

یافته‌های پژوهش منتج از داده‌های استخراج شده از پرسشنامه‌هایی است که توسط ٤۲۵ دانشجوی مشغول به تحصیل در دانشکده‌های پزشکی، پیراپزشکی و بهداشت، پرستاری و مامایی و پرستاری ابهر و نیز ۱۳۳ نفر از اعضای هیأت علمی شاغل در دانشکده‌های مذکور تکمیل شده است.

در رابطه با نگرش افراد مورد مطالعه نسبت به خصوصیات یک استاد خوب در حیطه‌ی مقررات آموزشی یافته‌های این تحقیق نشان داد که از دیدگاه دانشجویان، مهم‌ترین ویژگی این حیطه " در دسترس بودن استاد " و از دیدگاه استادان " حضور به موقع استاد در کلاس درس" می‌باشد، در حالی‌که در همین حیطه‌ی کم‌اهمیت‌ترین ویژگی از دیدگاه هر دو گروه مورد مطالعه " انجام حضور و غیاب کلاسی" بود. واقعیت این است که حضور و غیاب کلاسی به مفهوم حضور فیزیکی دانشجو در کلاس ارزشی ندارد و دانشجو می‌بایستی با انگیزه‌ی کسب علم و با شوق و رغبت قلبی در کلاس درس حضور یابد و هرگز فلسفه‌ی انجام حضور و غیاب کلاسی وادار نمودن دانشجو به حاضر شدن در کلاس درس

[Downloaded from edujournal.zums.ac.ir on 2026-11-28]

[DOR: 20.1001.1.22519521.1387.1.1.6.7]

نبوده است، ولی نکته‌ی حایز توجه این است که با توجه به تصریح مقررات آموزشی در خصوص تعداد جلسات غیبت مجاز دانشجو و اهمیت حضور فیزیکی و روانی در کلاس درس از نظر درک و تفهیم مباحث علمی، چرا استادان این اقدام را کم‌اهمیت تلقی نموده‌اند. به هر حال واقعیت امر این است آنچه که می‌تواند مشوق مهم‌تری برای حضور دانشجو در کلاس باشد میزان و کیفیت بهره‌برداری وی از مطالب ارایه شده در کلاس درس می‌باشد.

در رابطه با حیطه‌ی علمی، آموزشی نتایج پژوهش نشان داد که " تسلط علمی استاد " از دیدگاه دانشجویان و استادان مورد مطالعه مهم‌ترین خصوصیت یک استاد خوب محسوب می‌شود. همچنین هر دو گروه مورد مطالعه " سازماندهی مطالب درسی " را در همین حیطه به عنوان یکی از برجسته‌ترین ویژگی‌های یک استاد خوب تلقی نمودند. احاطه و تسلط علمی استاد مطمئنا یکی از برجسته‌ترین ویژگی‌های هر مدرسی محسوب می‌شود و یکی از عواملی که به معلم در ارایه‌ی مطالب درسی کمک فراوان می‌کند، تسلط او بر اطلاعاتی است که قصد آموزش دادن آن‌ها را دارد. پژوهش‌های مختلف آموزشی نشان داده‌اند که هر چه معلم بر مطالب درسی بیشتر مسلط باشد و اطلاعات جامع‌تری درباره‌ی آن کسب کرده باشند، سخنان او روشن‌تر و قابل‌فهم‌تر و هر چه در زمینه‌ی موضوع سخنرانی کم‌اطلاع‌تر باشد، سخنان او مبهم‌تر و غیرقابل فهم‌تر است. ابهام در سخن‌گویی معلم در یک رشته‌ی پژوهشی، آموزشی مورد بررسی قرار گرفته و همه‌ی آن‌ها مطلب بالا را مورد تأیید قرار داده‌اند. همچنین این پژوهش‌ها نشان داده‌اند که ابهام در کلام معلم منجر به یادگیری کمتر دانشجویان می‌شود. یعنی هرچه معلم بر مطلبی که می‌خواهد آموزش دهد کمتر تسلط داشته باشد، گفتار او به همان نسبت مبهم‌تر است و هر چه مبهم‌تر صحبت کند، شنوندگان کمتر می‌آموزند (٦). هیلر می‌گوید سخنران کم‌اطلاع از مطلب سخنرانی، هنگامی که متوجه می‌شود نمی‌تواند کلمه یا عبارت یا موضوع مورد نیاز برای ادامه‌ی بحث یا نتیجه‌گیری از مثالی را که ارایه داده است به یاد آورد، دچار اضطراب و دستپاچگی می‌شود، لذا برای کتمان بی‌سوادی خود به کلمات و عباراتی متوسل می‌شود که کلام او را مبهم و غیرقابل فهم می‌سازد (٦).

در عین حال واقعیت این است که علم زیاد نیز به تنهایی کافی نیست و چه بسیار معلمانی که از دانش بالایی برخودار هستند ولی به دلیل عدم وجود سایر خصوصیات در آموزش چندان موفق نیستند. یکی از خصوصیات مهم میزان مهارت معلم در سازمان دادن مطالب درسی و بیان اهداف آموزشی است. این خصوصیت به ویژه در روش سخنرانی که بیشتر از سایر روش‌ها توسط معلمان به کار می‌رود، از اهمیت بسیاری برخوردار است (٧).

در تحقیقی که توسط امینی و مؤمن‌نسب انجام شد هم از دیدگاه استادان و هم از دیدگاه دانشجویان، علم استاد به عنوان مهم‌ترین مشخصه‌ی یک استاد خوب انتخاب شد (٨).

در تحقیق دیگری که توسط مظلومی و همکاران انجام شد، داشتن علم و تجربه به عنوان دومین ویژگی مهم یک استاد خوب از دیدگاه دانشجویان مطرح شد (٩). همچنین در مطالعه‌ای که توسط اوسطی و همکاران انجام شد، از نظر دانشجویان مورد مطالعه، اطلاعات علمی استاد از نظر اهمیت و اولویت در مرتبه‌ی دوم قرار گرفت (١٠). به این ترتیب در اکثر مطالعاتی که در این زمینه انجام شده است، تسلط و اطلاعات علمی استاد به عنوان یکی از ویژگی‌های برجسته‌ی یک استاد خوب معرفی شده است (١١و١٢).

در حیطه‌ی علمی، آموزشی خصوصیتی که از کم‌ترین اهمیت برخودار بود، از دیدگاه دانشجویان معرفی منابع لاتین و از دیدگاه استادان برعکس معرفی منابع جدید فارسی بود. این یافته نشان می‌دهد که در دانشجویان برخلاف استادان تمایل

[Downloaded from edujournal.zums.ac.ir on 2026-11-28]

[DOR: 20.1001.1.22519521.1387.1.1.6.7]

کمتری نسبت به‌کارگیری منابع غیرفارسی از جانب استاد وجود دارد و با عنایت به جایگاه ویژه‌ای که زبان انگلیسی به عنوان متداول‌ترین زبان علمی در جهان داراست، تشویق دانشجویان به استفاده از منابع علمی انگلیسی و تقویت مهارت‌های آن‌ها در این زمینه از اهمیت قابل‌توجهی برخوردار خواهد بود.

در حیطه‌ی نظارت و ارزیابی یافته‌های پژوهشی نشان داد که از دیدگاه دانشجویان مهم‌ترین خصوصیت یک استاد خوب " نظارت بر فعالیتهای عملی دانشجویان " می‌باشد در حالی که از دیدگاه استادان ویژگی برتر این حیطه "طرح سوؤال در هر جلسه" می‌باشد. تأکید دانشجویان در این حیطه بر نظارات مستقیم معلم بر فعالیت آن‌ها ممکن است ناشی از این واقعیت باشد که یادگیری مهارت‌های عملی دانشجویان با نظارت کافی و مناسب استادان همراه نیست و یا این که به دلیل تعدد گروه‌های عملی و تعداد زیاد دانشجویان امکان چنین نظارتی برای استادان وجود نداشته باشد. چنین نظارتی از دو جهت می‌تواند مهم باشد، اول این که معلم قادر خواهد بود بازخورد مناسبی از میزان و کیفیت یادگیری دانشجویان را دریافت نماید و مهم‌تر این‌که چنانچه در انجام عمل مورد نظر اشتباه یا اشکالاتی وجود داشته باشد، معلم بلافاصله قادر به اصلاح آن خواهد بود. در غیر این صورت و در غیاب استاد ممکن است دانشجویان عمل مورد نظر یا بخشی از آن را به طور صحیح انجام ندهند و در نتیجه یادگیری مجدد و اصلاح یادگیری غلط با دشواری‌های زیادی همراه خواهد بود (۱۳و۱٤).

از طرف دیگر طرح سؤوال در هر جلسه می‌تواند استاد را از یادگیری و درک مطالب ارایه شده در جلسه‌ی قبل مطمئن نموده و در صورت وجود هرگونه ابهامی قبل از شروع مباحث جدید به رفع آن اقدام نماید.

در همین حیطه عاملی که از نظر استادان از اهمیت کمتری برخودار بود، انجام ارزشیابی استاد توسط دانشجویان بوده است که حدود نیمی از آن‌ها چنین فعالیتی را فاقد تأثیر زیاد بر فرآیند تدریس تلقی نموده‌اند. بدون شک ارزشیابی مدرس توسط فراگیران یکی از مناسب‌ترین روش‌های کسب بازخورد در زمینه‌ی نقاط ضعف و قوت مدرس می‌باشد. حال این سؤوال مهم مطرح می‌شود که آیا این عدم موافقت در ارتباط با کل فرآیند ارزشیابی استاد توسط دانشجو می‌باشد یا این که با نحوه‌ی اجرای آن موافق نیستند. به هر حال این یافته می‌تواند دلیل مهمی برای بازنگری نحوه‌ی انجام ارزشیابی استادان براساس نظرخواهی از خود این گروه و انجام اصلاحات احتمالی در چنین فرآیندی باشد.

همان‌گونه که یافته‌های پژوهش نشان داد در حیطه خصوصیات اخلاقی و رفتاری یک مدرس خوب، برجسته‌ترین ویژگی‌های این حیطه هم از دیدگاه دانشجویان و هم از دیدگاه استادان عبارت بودند از شیوایی بیان و توانایی برقراری ارتباط مناسب با فراگیران. شیوایی بیان و نحوه‌ی سخن گفتن معلم از عوامل بسیار تأثیرگذار در فرآیند تدریس می‌باشد. مدرس باید مطالب خود را در قالب کلمات و عبارات آسان و بدون حاشیه‌پردازی بی‌مورد ادا کند، به نحوی که سطح دشواری مطالب ارایه شده منطبق بر قدرت درک و فهم شنوندگان باشد و این توفیق زمانی به دست می‌آید که گوینده‌ی مطلب، مخاطبین خود را به خوبی بشناسد (٦ و ۱۵). همچنین یکی از مهم‌ترین مهارت‌های ضمن تدریس، توانایی برقراری ارتباط صحیح بین مدرس و فراگیران می‌باشد و چنانچه این رابطه به‌خوبی برقرار شود، هدف‌های آموزشی با کیفیت و سهولت بیشتری تحقق می‌یابند. برقراری ارتباط دارای اصول و فنون شناخته شده‌ای است که آشنایی با آن‌ها برای هر آموزش‌دهنده‌ای ضروری می‌باشد (۱۵ و۱٦).

نتیجه‌گیری

بر اساس یافته‌های پژوهش می‌توان به این نتیجه رسید که یک مدرس خوب فردی است که علاوه بر توانایی علمی و

[Downloaded from edujournal.zums.ac.ir on 2026-11-28]

[DOR: 20.1001.1.22519521.1387.1.1.6.7]

تخصصی، در سایر حیطه‌ها و ابعاد ازجمله روش تدریس، اخلاقی- رفتاری، نحوه‌ی ارزیابی و سنجش فراگیران از دانش و مهارت کافی برخوردار باشد و تمامی ابعاد از نظر فراگیران از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است.

منابع

۱- شعبانی حسن. مهارت های آموزشی و پرورشی (روش‌ها و فنون تدریس). تهران: سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاه ها، ۱۳۷۱. صفحه ۲۲ و ۲۱.

۲- سیف علی اکبر. روانشناسی پرورشی (روانشناسی یادگیری و آموزش). تهران: انتشارات آگاه، .۱۹۸۹

۳- نوقابی اسدی علی احمد. فرآیند یادگیری و اصول آموزش به بیمار. تهران: نشر و تبلغ بشری، .۱۳۷۸

٤- احدیان محمد. مقدمات تکنولوژی آموزشی. چاپ بیست و دوم. تهران: نشر و تبلیغ بشری، ۱۳۸۰، صفحه .۲۵

۵- شعبانی حسن. مهارت‌های آموزشی و پرورشی (روش ها و فنون تدریس). تهران: سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاه‌ها. ۱۳۷۱، صفحه ۱۳۷.

٦- سیف علی اکبر. روانشناسی پرورشی (روانشناسی یادگیری و آموزش). تهران: انتشارات آگاه، ۱۹۸۹، صفحه ٤۰۱.

۷- سیف علی اکبر. روانشناسی پرورشی (روانشناسی یادگیری و آموزش). تهران: انتشارات آگاه، ۱۹۸۹، صفحه ۳۹۹.

۸- امینی فریبا ، مؤمن نسب مرضیه. بررسی مشخصات یک مدرس خوب از دیدگاه اعضاء هیأت علمی و دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی لرستان. *افق نشریه مرکز توسعه آموزش پزشکی دانشگاه علوم پزشکی لرستان*. ۱۳۸۲؛ سال اول، شماره ۲: صفحات ۳۵ - .۳۱

۹- مظلومی سعید، احرام پوش محمدحسین، کلانترمهدی و همکاران. بررسی خصوصیات یک استاد خوب از دیدگاه دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی صدوقی یزد. *مجله ایرانی آموزش در علوم پزشکی*. سال ۱۳۸۱؛ شماره ۷: صفحه ۱۱۱.

۱۰- اوسطی آشتیانی زهرا، حسین آبادی فرشته، مشکانی زهرا. بررسی ویژگی های یک استاد مؤثر از دیدگاه دانشجویان پزشکی دانشگاه علوم پزشکی تهران. خلاصه مقالات اولین همایش بین المللی اصلاحات و مدیریت تغییر در آموزش پزشکی (ششمین همایش کشوری آموزش پزشکی). تهران، ۱۳۸۲: صفحه .۸٤

۱۱- ثناگو اکرم، جویباری لیلا، نیکبخت علیرضا. بررسی نظرات دانشجویان پرستاری درباره معلم بالینی شایسته. *مجله ایرانی آموزش در علوم پزشکی*. سال ۱۳۸۱؛ شماره ۷: صفحه .٤۱

۱۲- رشادمنش ناصر، زارع زاده یدا... بررسی مهارت های مورد نظر دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی کردستان در ارزشیابی استادان دانشگاه در سال تحصیلی ۸۱ - ۸۰، زیر چاپ.

۱۳- شعبانی حسن. مهارت های آموزشی و پرورشی (روش‌ها و فنون تدریس). تهران: سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاه ها، ۱۳۷۱، صفحه .۳۱۳

۱٤- منبع شماره ٤۵، صفحه ۲۵.

۱۵- مشیری زهرا، بقایی رحیم، احتسابی علیرضا. بررسی ویژگی های یک استاد خوب از دیدگاه دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی ارومیه در سال ۱۳۸۰. خلاصه مقالات اولین همایش بین المللی اصلاحات و مدیریت تغییر در آموزش پزشکی (ششمین همایش کشوری آموزش پزشکی). تهران، ۱۳۸۲: صفحه .۷۱

[Downloaded from edujournal.zums.ac.ir on 2026-11-28]

[DOR: 20.1001.1.22519521.1387.1.1.6.7]

۱۶- صفوی امان ا... . کلیات روشها و فنون تدریس. تهران: انتشارات معاصر، صفحه ۱۵۱.

[Downloaded from edujournal.zums.ac.ir on 2026-11-28]

[DOR: 20.1001.1.22519521.1387.1.1.6.7]